

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

MERSİN İLİNDE İŞ SAĞLIğI VE GÜVENLİğİ DESTEK VE REHBERLİK SİSTEMİNİN GELİŞTİRİLMESİ HİBE PROJESİ

Sözleşme No: TREESP1.1OHSMS/P-03/163

YÖNETİCİLER / İŞVEREN VEKİLLERİ İÇİN İŞ SAĞLIğI VE GÜVENLİğİ REHBERİ

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAMI OTORİTESİ

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIđI
İŞ SAĞLIğI GÜVENLİğİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIđI

"Bu yayın Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Mersin Ticaret ve Sanayi Odası sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyetinin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir."

İş sağlığı ve güvenliği kaliteli bir ekonominin önemli bir parçasıdır. Konu hem insan hayatı, hem verimli ve güvenli çalışma, hem de işletmelerin üretim güvenliği ile ilgilidir. Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından desteklenen İş Sağlığı ve Güvenliğinin Geliştirilmesi (IOHS) Hibe Programı çerçevesinde, Mersin Ticaret ve Sanayi Odası tarafından yürütülmekte olan "Mersin İlinde İş Sağlığı ve Güvenliği Destek ve Rehberlik Sisteminin Geliştirilmesi" isimli projemizle iş sağlığı ve güvenliği konusunda AB standartlarını hedefleyen bir çalışma içindeyiz. Hedeflenen çıktılardan birisi de iş sağlığı ve güvenliği konusunda kullanıcı dostu rehberler oluşturmaktır. Piyasada bir çok bilgi ve rehber mevcut olsa da çok farklı bilgiler karmaşık şekilde sunulduğundan bu rehberler arzu edilen yaranı tam sağlayamamaktadır. İşte, proje kapsamında MTSO tarafından bu güncel rehberlerle, çalışanların, yöneticilerin ve İSG uzmanlarının İSG konuları ile alakalı ihtiyacı olabilecek bilgilere pratik bir şekilde ulaşabilmeleri sağlanacaktır.

Mersin Ticaret ve Sanayi Odası bu konuda sektörün yanındadır. Mersin; üreticisiyle, çalışanlarıyla, İSG firmalarıyla hep birlikte, böylesi iş birlikleriyle en yüksek İSG standartlarını yakalamaya kararlıdır. Bu konuda projeye destek veren tüm kurumlara; AB Türkiye Delegasyonuna, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığımıza, destek veren firmalarımıza ve Odamız çalışanlarına teşekkür ediyorum.

Ayhan KIZILTAN

Mersin Ticaret ve Sanayi Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

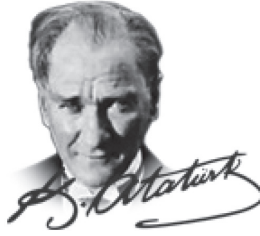
içindekiler

Giriş	5
Proaktif Davranış	7
İş Sağlığı ve Güvenliğinin Ekonomik Boyutu	8
İşverenin Temel Yükümlülükleri	10
İşe Hazırlık	18
Güvenliğin Temel Kuralları	19
Kural 1- Sağlığı ve Güvenliği Tehdit Eden Durumların Ortadan Kaldırılması	20
Kural 2- Sağlığı ve Güvenliği Tehdit Eden Gelişmelerin Zamanında Saptanması	22
Çalışanların Eğitimi	23
Kural 3- Önlenemeyen Durumların Kötü Sonuçlarının En Aza İndirilmesi	24
Kuralların Uygulanması	25
I. Tehlikeli Durumların Ortadan Kaldırılması	25
2. Çalışanların Tehlikeye Karşı Korunması	26
3. Çalışanların Eğitimi ve Yetiştirilmesi	27
4. Uyarı	28
Bir İş Kazası Olması Durumunda	29
Sıkça Sorulan Sorular (SSS)	30

Günümüzde tüm dünya ülkeleri sürdürülebilir bir ekonomi yaratmak için üretmek ve ürettiğini ihracata entegre etmek istemekte, bu da küresel anlamda sertleşen bir rekabeti, pazar savaşlarını yaratmaktadır. Mersin olarak; üreten ve ihracatla ayakta duran bir kent olarak bu acımasız rekabette geride kalmamak ve ilerlemek için uluslararası alanda firmalarımızın rekabetini artırmak adına Odamız Projeler Müdürlüğü çatısı altında Türkiye'ye rol model olan İSG Rehberleri oluşturulmuştur. Hazırlanan bu rehberler işyerlerindeki yöneticiler, çalışanlar ve işyerlerinde görevlenen İSG Uzmanlarına yönelik olarak ayrı ayrı düzenlenmiştir. Bu rehber, işyerlerindeki işveren vekillerine / yöneticilere yöneliktir.

Ülkemizde; işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve mevcut sağlık ve güvenlik şartlarının iyileştirilmesi için işveren ve çalışanların görev, yetki, sorumluluk, hak ve yükümlülüklerini düzenlemek amacıyla esasları düzenleyen kanun İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'dur.

Yazılı veya sözlü bir iş sözleşmesine dayalı olarak çalışanların, işi ve işi yapma koşulları işveren tarafından düzenlenir. İşveren, işyerinde veya bireysel görevlerin yerine getirilmesi sırasında iş sağlığı ve güvenliği durumundan sorumludur. Bununla ilgili olarak, işveren mesleki yükümlülüklerin yerine getirilmesi sırasında tüm çalışanların sağlığından ve yaşamından da sorumludur.

Felaket başa gelmeden evvel önleyici ve koruyucu tedbirleri düşünmek lazımdır, geldikten sonra dövünmenin yararı yoktur.

PROAKTİF DAVRANIŞ

19 Haziran 1989 tarihinde yürürlüğe giren 89/391 / EEC sayılı Avrupa Birliği Direktifi, aynı zamanda ülkemizde İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatının yenilenmesine şekillenmesine temel teşkil etmiştir. Bu direktifte karşımıza çıkan en temel kavramlardan biri de **proaktif** yaklaşımdır.

Proaktif yaklaşımda; **olay gerçekleşmeden öncesine**, çalışanlara, çalışma ortamındaki tehlikeli durum ve tehlikeli davranışlara odaklanılır. Bu yaklaşımla birlikte reaktif yaklaşım (olay sonrası analiz ve önlem alma) yerine proaktif yaklaşım göstermek önceliklenmiş ve temel esas olarak kabul edilmiştir.

1989 yılında Avrupa Birliği Direktifinde temel esas olan bu yaklaşımı Türkiye Cumhuriyeti kurucusu tarafından 50 yıldan fazla yıl önce, günümüzden de neredeyse 90 yıl önce söylenmiş olması ve buna rağmen içinde bulunduğumuz durum ayrıca manidardır.

Proaktif yaklaşımın hayata geçmesini sağlayan ve tüm işletmeler tarafından hazırlanması zorunlu olan "**risk değerlendirmesi**" bu yaklaşımın benimsenmesi ve uygulanmasında önemli bir parametredir.

Risk değerlendirmesi; işyerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek tehlikelerin belirlenmesi, bu tehlikelerin riske dönüşmesine yol açan faktörler ile tehlikelerden kaynaklanan risklerin analiz edilerek derecelendirilmesi ile kontrol tedbirlerinin kararlaştırılması amacıyla yapılması gerekli çalışmalardır.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN EKONOMİK BOYUTU

Günümüzde “Yalın üretim”, “Endüstri 4.0” gibi kavramlar sıkça konuşulmaya başlanmıştır. Bu ve benzer kavramlarda ortak amaç maliyetleri/girdileri azaltarak karlılığı yükseltmek, kapasite kullanım oranlarını arttırmak ve iş gücünden daha fazla istifade etmektir. “Daha fazla üretmek” beraberinde hızlanmayı gerektirmekte bu da “güvenli” çalışmanın önemini arttırmaktadır.

İş kazaları ulusal kalkınmayı engelleyici ve ulusal refahı azaltıcı bir etkiye, ülke kaynaklarının yok olmasına, iş gücü ve iş günü kayıplarının önemli boyutlara ulaşmasına neden olmaktadır. İş kazaları sonucunda ortaya çıkan iş günü kaybı, ülkemizdeki katma değeri doğrudan düşürmektedir.

İş kazalarının işverenlere maliyeti;

- Zamanında teslim edilemeyen işler nedeniyle yaşanan kayıplar;
- Sağlık giderleri ve tazminat ödemeleri,
- Zarar gören makine ve ekipmanın tamiri veya yenilenmesi,
- Üretimin azalması ya da durması,
- İtibar kaybı yaşanması,
- Diğer çalışanların morali üzerinde olumsuz etki oluşması,
- İş kazası geçiren çalışana yardım eden, çalışmalarına eşlik eden personellerin zaman kayıpları neticesinde işin yavaşlaması, üst idarecilerin iş kazası ve sonuçlarıyla ilgilenirken kendi normal işlerini aksatması,
- Çalıştırdığı personelin kaza geçirmesi, işverene insan olarak üzüntü vermesi,
- İş kazası geçiren çalışanın yerine yeni bir çalışan ikame edilmesi zaman kaybı ve maddi maliyet getirmesi

vb. şeklinde sıralanabilir.

İş sağlığı ve güvenliği önlemleri alınan bir iş yerinde **üretim güvenliği** sağlanmış olacaktır.

Üretim güvenliğinin sağlanmış olması iş kazası ve meslek hastalıkları sonucunda ortaya çıkan iş gücü ve iş günü kayıplarını azaltacak, dolayısıyla verimlilik artışına neden olacak bu da işverenlere ekonomik açıdan da katkıda sağlayacaktır.

Tüm dünyayla paralel olarak ülkemizde de yaşanan iş kazaları dolayısıyla oluşan **görünür ve görünmez maliyetler** (ölüm geliri, sürekli veya geçici iş görememezlik geliri, cenaze ödeneği, tedavi-ilaç ve iş durması ile kayıp), ILO verilerine göre GSYH'nin yaklaşık %4' üne karşılık gelmektedir (ÇSGB, 2009:4; F.Demir,2010) 2021 yılı GSYH'nin yaklaşık 7.210.000.000.000 TL (TÜİK Kurumsal (tuik.gov.tr) olduğuna göre yaklaşık 300.000.000.000 TL'nin maliyet olarak karşımıza çıktığını varsayabilmekteyiz.

**“Önlemek, bedel ödemekten
daha ekonomiktir”**

İŞVERENİN TEMEL YÜKÜMLÜLÜKLERİ

(1) İşveren, çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olup bu çerçevede:

- a) **Mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dâhil her türlü tedbirin alınması, organizasyonun yapılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapar.**
- b) İşyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyulup uyulmadığını izler, denetler ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlar.
- c) **Risk değerlendirme yapar veya yaptırır.**
- d) Çalışana görev verirken, çalışanın sağlık ve güvenlik yönünden işe uygunluğunu göz önüne alır.
- e) **Yeterli bilgi ve talimat verilenler dışındaki çalışanların hayatı ve özel tehlike bulunan yerlere girmemesi için gerekli tedbirleri alır.**

- (2) **İşyeri dışındaki uzman kişi ve kuruluşlardan hizmet alınması, işverenin sorumluluklarını ortadan kaldırmaz.**
- (3) Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği alanındaki yükümlülükleri, işverenin sorumluluklarını etkilemez.
- (4) **İşveren, iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin maliyetini çalışanlara yansıtamaz.**

Çeşitli işverenler tarafından işe alınan çalışanların aynı **yerde aynı anda iş yapmaları durumunda, işverenin diğer** işverenlerle iş birliği yapması gerekir. Özellikle yapı sektöründe alt işverenlerin çoğunlukla yer alması ile birden fazla işverenin ve bu işverenlere bağlı çalışanların aynı yerde çalışmaları söz konusudur.

Bu, gerçekleştirilen iş ve faaliyetler ile ilgili olarak meydana gelen ve gelecek sağlık veya yaşamsal tehlikeler hakkında bu tehlikelerin önlenmesi kapsamında işverenlerin bilgilendirilmesi ve aynı zamanda birlikte çalışması anlamına gelir.

Görüldüğü üzere Kanunun 4. maddesine göre: Temel sorumluluk, işverendedir.

İŞVERENİN DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ

İşverenlerin temel yükümlülüklerini, 30.06.2012 tarihi ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu madde 4'e göre bir önceki bölümde sıralanmıştır.

Bu bölümde işverenlerin, yasal mevzuat kapsamında diğer yükümlülüklerinin yer aldığı bazı yönetmeliklere yer verilecektir. İlgili yönetmeliklerden gelen yükümlülükler, yönetmelik isimlerinin altındaki linklerde görülebilecektir.

- **ÇALIŞANLARIN İŞ SAĞ. ve GÜV. EĞİTİM. USUL VE ESASLARI HAKK. YÖN.**
Resmi Gazete Tarihi: 15.05.2013 Resmi Gazete Sayısı: 28648
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18371&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- **İŞ HİJYENİ ÖLÇÜM, TEST VE ANALİZİ YAPAN LAB. HAKK. YÖN. Madde 5**
Resmi Gazete Tarihi: 20.08.2013 Resmi Gazete Sayısı: 28741
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=23271&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- **İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ RİSK DEĞERLENDİRMESİ YÖN. Madde 6**
Resmi Gazete Tarihi: 29.12.2012 Resmi Gazete Sayısı: 28512
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=16925&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- **İŞYERLERİNDE ACİL DURUMLAR HAKKINDA YÖN. Madde 5**
Resmi Gazete Tarihi: 18.06.2013 Resmi Gazete Sayısı: 28681
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18493&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- **KİMYASAL MAD. ÇAL. SAĞ. ve GÜV. ÖNLEMLERİ HAKK. YÖN. Madde 5**
Resmi Gazete Tarihi: 12.08.2013 Resmi Gazete Sayısı: 28733
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18709&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- **KİŞİSEL KORUYUCU DONANIMLARIN İŞYERLERİNDE KULL. HAKK. YÖN.**
Resmi Gazete Tarihi: 02.07.2013 Resmi Gazete Sayısı: 28695
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18540&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- **SAĞLIK VE GÜVENLİK İŞARETLERİ YÖNETMELİĞİ Madde 5**
Resmi Gazete Tarihi: 11.09.2013 Resmi Gazete Sayısı: 28762
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18829&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- **TOZLA MÜCADELE YÖNETMELİĞİ Madde 5**
Resmi Gazete Tarihi: 11.09.2013 Resmi Gazete Sayısı: 28762
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18989&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- **YAPI İŞLERİNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ YÖNETMELİĞİ Madde 5**
Resmi Gazete Tarihi: 05.10.2013 Resmi Gazete Sayısı: 28786
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18928&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ YÖNETİM SİSTEMİ (İSGYS)

Son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmeler ve üretim metotlarındaki hızlı ilerleme işyerlerinde verimin ve kalitenin gelişmesini de beraberinde getirmektedir. Bununla birlikte bu ilerleme çalışanların yeni risk ve tehlikelere maruz kalması gibi sorunlara neden olmaktadır. Bu sorunlar; işletmelerin çalışmasını tehlikeye atması, çalışanların sağlık ve güvenliğini etkilemesi, iş verimini etkilemesi, artan bilinçlenme ve toplumsal baskı neticesinde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili tedbirlerin alınmasını gündeme getirmektedir.

İş sağlığı ve güvenliği konusunun işletmeler için ekonomik boyutu göz önüne alındığında, oluşan iş kazaları işletme giderleri içinde ciddi bir maliyet unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır.

İşyerlerinde yaşanabilecek iş kazalarını mümkün olabilecek en düşük seviyeye indirebilmek için iş sağlığı ve güvenliği kapsamında iyi bir organizasyon kurmanın önemi çok büyüktür. Tüm bu çalışmalar bağlamında karşımıza "İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi" kavramı çıkmaktadır.

İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi (İSGYS); iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerinin kuruluşların genel stratejileri ile uyumlu olarak sistematik bir şekilde ele alınıp sürekli iyileştirme yaklaşımı çerçevesinde çözümlenmesi için bir araçtır. İSGYS kuruluşun yapısını, planlama faaliyetlerini, sorumluluklarını, süreç ve uygulamalarını kuruluşun İSG politikasının geliştirilmesi, uygulanması, iyileştirilmesi, başarılması, gözden geçirilmesi ve sürdürülmesi için gerekli kaynakları kapsar.

İSGYS, işyerlerindeki tehlikelerden ortaya çıkan sağlık ve güvenlik risklerini değerlendiren bir prosestir. Sistematik olarak tehlikeleri belirlemek, riskleri ortaya çıkarmak ve riskleri kontrol etmek için uygun yöntemler kullanılarak yapılan çalışmaların bütünüdür. Örneğin: **İş kazaları kayıtlarında; nerelerde oluyor, kimler kazaya uğruyor, kaza sonucunda hangi organlar daha çok zarar görüyor, malzeme ve iş gücü kayıpları ne kadardır** vs. gibi. Günlük iş sağlığı ve iş güvenliği toplantı tutanakları ve çalışanların poliklinik kayıtları iş sağlığı ve güvenliğinde istatistik olarak değerlendirilmesi gereken bilgilerdir.

Tehlike tanımlamasına yönelik yaklaşım işyerinde mevcut iş proseslerinde ve çalışan personel üzerindeki tehlikeleri incelemektir. Bundan dolayı iş yerlerinde kayıtların listelenmesi, tutulması ve saklanması gerekir. Tehlike tanımlama şemaları ve formları geliştirilmelidir. Risk-Tehlike tanımı çalışmaları sırasında çalışanlara başvurulmalıdır.

İşyerinde üretimde kullanılan maddeler üretim şekilleri, kullanılan makineler ve çalışma ortamına göre işyeri tehlike sınıflandırılması yapılmalıdır. Tehlikeye maruz kalan kişi sayısı, tehlikenin hangi sıklıkla meydana geldiği, kişisel ve makine koruyucularının kullanılıp kullanılmadığına çalışanın işteki performansı olası hataları araştırılırken dikkate alınmalıdır. Tüm tehlikeler ve riskler değerlendirilmeli yazılı olarak saklanmalıdır. İş yerinin ortamına yönelik bir risk haritası çıkarılmalıdır. Risklerin derecelendirilmeleri hafif-orta-ağır veya 1-2-3 şeklinde puanlama yapılarak risk dereceleri bulunmalıdır.

Risk değerlendirmesi yapıldıktan sonra; belirli zamanlarda, iş kazasında, yeni bir makine alındığında, iş yeri planlaması değiştiğinde, iş akış süreci değişmesinde, risk değerlendirmesi yenileme süresi dolduğunda yeniden risk değerlendirmesi yapılmalıdır.

İşyerlerinde İSGYS kurulabilmesine rehberlik/kılavuzluk yapacak ulusal ve uluslararası standartlar mevcuttur. Bir kuruluşun İş Sağlığı ve Güvenliği risklerini kontrol performansının iyileştirilmesini sağlamak için gerekli yönetim sistemi şartlarını kapsayan bu kılavuzlardan güncel olanı Nisan 2018 de ülkemizde yürürlüğe giren TS ISO 45001 standardıdır.

ISO 45001, bir organizasyonun yaralanma ve meslek hastalığının önleminde İSG performansını proaktif olarak iyileştirmesini sağlamak için, kullanım kılavuzu ile birlikte bir İSG yönetim sistemi için şartları belirleyen uluslararası bir standarttır. ISO 45001, boyutuna, türüne ve niteliğine bakılmaksızın herhangi bir kuruluşa uygulanabilir. Tüm gereklilikleri, bir organizasyonun kendi yönetim süreçlerine entegre edilmek üzere tasarlanmıştır.

TS ISO 45001' im organizasyona sağlayacağı katkılar;

- Mevzuata uyumluluk sorunlarına cevap verme becerisini geliştirme
- Olayların genel masrafını azaltma
- Aksama sürelerini azaltma ve operasyonların bozulması maliyetlerini düşürme
- Sigorta primi maliyetlerini azaltma
- Devamsızlık ve çalışanların kaybı oranlarını düşürme
- Uluslararası bir kritere ulaşmış olma nedeniyle tanınma (ki bu da sosyal sorumluluklarından endişe duyan müşterileri etkileyebilir)

sayılabilecektir.

TS ISO 45001 standardından bazı örnekler (madde 6) verilecek olursa;

Tehlikelerin Tanımlanması ve Risklerin Değerlendirilmesi (Madde 6)

Kaynaklar/durumlar bunlarla sınırlı olmamak üzere aşağıdakileri içerebilir:

Kaynaklar: Tehlikeli maddeler, radyasyon, sıcaklık, basınç, toz, ses ve titreşim.

Durumlar: Yüksekte çalışma, kapalı alanda çalışma, yalnız çalışma, işçi yorgunluğu, agresif davranış veya taciz, iş yükü ve görev kontrolü.

Tehlikeler birçok açıdan kategorize edilebilir: Fiziksel, kimyasal, biyolojik, psikososyal, fizyolojik veya mekanik ve elektrik; ya da harekete ve enerjiye bağlı olarak.

Planlama (Madde 6)

İş sağlığı ve güvenliği hedeflerini nasıl gerçekleştireceğini planlarken organizasyon:

- Ne yapılacak,
- Hangi kaynaklara ihtiyaç duyulacak,
- Kim sorumlu olacak,
- Ne zaman tamamlanacak,
- Göstergeler ile nasıl ölçüleceği ve izleneceği (uygulanabilir ise),
- Sonuçlar nasıl değerlendirilecek,
- İş sağlığı ve güvenliği hedeflerine ulaşma yolundaki aktiviteler,
- Organizasyonların iş süreçlerine nasıl entegre edilecek, sorularına cevap vermelidir.

TS ISO 45001 standardı rehberliğinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi'nin uygulanması firmalara şu getirileri sağlar:

- İş sağlığı ve güvenliği risklerini belirlemiş ve bu riskleri gerekli önlemlerle asgari seviyeye indirir;
- İlgili mevzuat, yasa ve kanunların gerekliliklerini yerine getirir;
- İş Sağlığı ve Güvenliği'ne yönelik hedefler belirlemiş ve bu hedeflere ulaşmak için yönetim programları geliştirir;
- Uygun kişilere gerekli eğitimlerin verilmesini sağlar;
- Acil durumlara (kazalar; vb.) yönelik gerekli hazırlıkları yapar;
- İş Sağlığı ve Güvenliği sisteminin performansını denetimlerle izler;
- İzleme sonuçlarına bağlı olarak gerektiğinde iyileştirme faaliyetlerini yapar;
- İş Sağlığı ve Güvenliği'ne yönelik çalışmalarını dokümanite eder ve sonuçlarını kayıt altında tutar.

İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi, kabul edilebilir ve uygulanabilir bir İSG politikası ile birbirini tamamlayan ve sürekli iyileşme ile sürekli olarak gelişen beş aşamadan oluşmaktadır:

- İş Sağlığı ve Güvenliği alanında izlenecek strateji ve hedeflerin ortaya konulmalı,
- İSG organizasyonunu oluşturulmalı,
- İSG planlama ve stratejilerini hayata geçirmeli,
- İSG uygulamaları değerlendirilmeli,
- Sonuçlara göre yeni tedbirler alınmalıdır.

İş kazalarının çalışanlara, işletmelere ve ülke ekonomisine büyük zararlar bulunmaktadır. İş kazaları ülke kalkınmasını da olumsuz yönde etkilemektedir. En önemlisi ise en değerli varlık olan insanımızın ölmesine, malul duruma düşmesine ve uzuv kayıplarına neden olmaktadır.

İş kazalarında zarar gören insanların, sağlıklı bir şekilde hayatlarını idame ettirmelerinde büyük sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu nedenle iş kazalarının yol açtığı gerçek kayıp ve zararların doğru olarak tespit edilmesini de zorlaştırmaktadır.

İş kazalarının önlenmesi çalışan, işveren ve devlet kesimleri arasında çok yönlü bir iş birliğini gerektirmektedir.

Son yıllarda birçok ülke, endüstriyel alanda meydana gelen iş kazalarını önlemek için çok önemli gelişmeler kaydetmiştir. Bunun kanıtı olarak ölüm oranlarında, kaza sıklığında ve şiddetinde meydana gelen azalmalar gösterilebilir.

İş Sağlığı ve Güvenliği alanında yapılan çalışmalar ve çıkarılan kanunlarla ülkemizde, iş kazası ve meslek hastalıkları belirli oranlarda azalma göstermiştir. Ancak yapılan araştırmalarda iş güvenliği önlemlerinin yeteri düzeyde olmadığı tespit edilmiştir. Bunun için çalışanların, işverenlerin ve devletin yetkili organlarının etkin çalışmalar yapması, iş güvenliği kültürünün kazanılması yönünde fayda sağlayacaktır.

*Kaynak: SDU, TEKNİK BİLİMLER DERGİSİ, 2015, sayı:2, Güngör SERİN, M. Turan ÇUHADAR

İŞE HAZIRLIK

İşe başlamadan önce, işveren, çalışanın performansına hazırlamaktan ve çalışanın fiziksel olarak mesleki görevleri yerine getirip getiremeyeceğini kontrol etmekten sorumludur. Bu amaçla işveren:

1. Çalışanın tıbbi muayenesinin yapılmasını sağlar, yapacağı işe sağlık yönünden uygunluğunu öğrenir; Muayene sonucunda yapılan tetkiklerle birlikte işyeri hekimi tarafından düzenlenen sağlık raporu çalışanın özlük dosyasında muhafaza edilir;
2. Yapılan işle ilgili mesleki risk ve tehlikelere karşı korunma ilkeleri hakkında çalışanları bilgilendirir;
3. Çalışana bir İSG eğitimi sağlar, İSG eğitimi almadan işe başlatmaz.
4. Çalışma ortamında meydana gelebilecek tehlikeli ve sağlığa zararlı faktörlere ilişkin olarak kişisel koruma önlemlerinin yanı sıra bunların kullanım şekilleri hakkında bilgi sağlar;
5. İSG kapsamında gereklilikleri nedeniyle iş kıyafetleri, ayakkabıları ve diğer koruyucu malzemeleri (baş koruyucu, kulak koruyucu, emniyet kemeri, yüksek görünürlükte yelek, vb.) sağlar, çalışana teslim eder.

Ayrıca işveren, işyerindeki tehlikeler ve bunlara karşı korunma şekilleri hakkında risk değerlendirmesi yaparak çalışanları bilgilendirir. Bilgiler, çalışanlara sadece işe başladıkları tarihte değil, herhangi bir değişiklik olduğunda da sağlanmalıdır.

GÜVENLİĞİN TEMEL KURALLARI

İşveren, güvenli ve hijyenik çalışma koşullarını sağlamalı, yapılan işin türüne ve işe alınan çalışanların sayısına göre de gerekli düzenlemeleri işin devamı süresince sürekli yapmalıdır.

Aynı şey, işyeri ekipmanını oluşturan makineler ve diğer teknik cihazlar için de geçerlidir. İşverenin yükümlülüğü; işyerinde kullanılan tüm ekipmanların güvenli çalışma koşullarını sağladığından emin olmak ve özellikle çalışanları yaralanmalardan, tehlikeli kimyasal maddelerin etkisinden, elektrik çarpmasından, aşırı gürültüden, mekanik titreşimlerden, çalışma ortamının diğer faktörlerinin zararlı ve tehlikeli etkilerinden korumaktır.

Güvenlik, yapılan işin veya çalışma şartlarının zarar veya tehlike içermeme durumudur.

Güvenliği sağlamanın üç ana kuralı vardır. Bunlar; önem derecesi ve sırası ile aşağıda verilmiştir:

- 1. Güvenliği ve sağlığı tehdit eden durumların ortadan kaldırılması.**
- 2. Güvenliği tehdit eden gelişmelerin zamanında saptanması.**
- 3. Önlenemeyen durumların kötü sonuçlarının asgariye indirilmesi (riskin en aza indirilmesi).**

Bu kurallar iyi anlaşıldığında;

- * Güvenliğe ilişkin tanımlarda anlam ve yorum birliği sağlanır;
- * Gerekenlerin yerine getirilmesi kolaylaşır.

KURAL I - Sağlığı ve güvenliği tehdit eden durumların ortadan kaldırılması

Günümüzdeki yönetim anlayışının temel felsefesi, olayların önünde olmak, erken davranmaktır (proaktif). Olaylara sonradan tepki gösterme (reaktif) davranışı artık kabul edilir bir davranış değildir. Olayların önünde olma her ne kadar günümüze özgü gibi bilinirse de önemi atasözleri ve özdeyişler ile de vurgulanmıştır: “*Su baştan kesilir*”, “*Önce eşeğini sağlam kazığa bağla, sonra Allah’a emanet et*” gibi. Daha sonra; “*neden oldu, nasıl olmuş, kim sorumlu*” gibi sorularla karşılaşmak, üzülmek ve endişe duymak yerine hem işverenlerin hem de çalışanların mutlu olduğu bir ortamı el birliği ile yaratmak daha güzel değil mi?

Birinci kuralın karşılığı, genelde, “önlem alma” olarak anılır. Önlem almanın anlamı şudur: “*Kötü veya yanlış bir şeyi ortadan kaldırmak veya engel olmak amacıyla hazırlık yapmak ve bu amacı gerçekleştirmek için birtakım çarelere başvurmak*”. Görüldüğü gibi, “ortadan kaldırmak birinci önceliklidir, engel olma daha sonra ele alınmalıdır. İş güvenliği mevzuatında sözü edilen önlem almaya da aynı anlayışla yaklaşılmalıdır.

Önlem alabilmenin üç ana şartı vardır:

1. Bu konuda duyarlı olmak.
2. Yapılmakta olan işin tehlike arz edebilen noktalarını görebilmek.
3. Gerekli önlemleri alabilecek bilgi ve deneyime sahip olarak bu konuda gerekli organizasyonu kurabilmek.

Yasal yaptırımların yanı sıra, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasının topluma yönelik bir borç sayılması anlayışının ürünü olarak, söz konusu edilmiş olan ISO 45001 Standardı ortaya çıkmış ve paralel bir standart TSE tarafında da kabul edilmiştir (TS ISO 45001).

Bir işin veya ortamın tehlike arz eden noktalarını görebilme ve gereken önlemleri alabilme, yapılan işin niteliğine bağlı olarak, çok kolay değildir. Elimizdeki kanunlar ve onlarla bağlantılı yönetmelikler ve standartlar, bu konudaki boşluğu doldurmaya yöneliktir. Kanunların ve bağlantılı yönetmeliklerin maddeleri, standartlaşmış uygulamalar sonucu ortaya çıkabilecek tehlikeleri tanımlar ve bu gibi durumlarda alınması gereken önlemleri belirtir. Böylece, kişilerin bilgi ve deneyim farkından doğabilecek yanlış anlamalar ve yorum farklılıkları giderilmiş olur. Ancak, gelişmeler sonucu bu maddelerin tek başına yeterli olamayacağı sürekli hatırdan tutulmalıdır. Bu nedenle, çalışanların sağlık ve güvenliğini tehdit eden durumları ortadan kaldırmak ve sürekli daha güvenliyi arayış içinde olmak, ana amaçtır.

Bir tehlike olasılığını tümü ile ortadan kaldırabilmek, kuramsal olarak olası değildir. Bu gerçek, bir anlamda kaçınılmazlığın tanımı sayıla bilinirse de yanlış yargılara götürmemelidir. Çünkü kaçınılmazlık, arkasına sığınılacak bir basit tanım değildir. Alınan önlem (veya önlemler) tehlike olasılığını çok çok düşük duruma getirmedikçe, kaçınılmazlık tanımı geçerli olamaz. Bu konudaki çok açık yorum, Yargıtay 10. Hukuk Dairesi tarafından yapılmıştır:

Kaçınılmazlık; işçi sağlığı ve iş güvenliği mevzuatının ve teknik ilerlemelerin öngördüğü tüm tedbirlerin alınmasına rağmen, zararın kısmen veya tamamen meydana gelmesi durumunda söz konusudur (YG 10 HD; E7518, K7851, T 9.11.1998).

KURAL 2- Sağlığı ve güvenliği tehdit eden gelişmelerin zamanında saptanması

Bu konuda baştan vurgulanması gereken nokta şudur: *İkinci kural, hiçbir zaman, birinci kuralın önüne geçemez.*

Tehlike olasılığı çok düşük düzeye indirilemiyorsa, tehlikeli durumların ve gelişmelerin izlenmesi, kazaların önlenmesi açısından büyük önem kazanır. Şöyle ki: Boru şebekesinde gaz sızıntısı olmaması esastır (ortadan kaldırma). Gevşeme, biçim değişikliği veya dikkatsizlik gibi nedenlerle gaz sızıntısı olabilir. Gazın içine özel koku katılması, tehlikeli gelişmenin zamanında farkına varılmasını sağlar. “Kaza geliyor demez” deyişi, güvenliği tehdit eden durumlara karşı uyanık olunması zorunluluğunun halk dilindeki yalın anlatımıdır.

Sağlığı ve güvenliği tehdit eden gelişmelerin en yakın izleyicisi, işin başında olanlardır. Çalışanların kendi kendilerini denetleyebilmeleri en özlenir sonuçtur. Ayrıca işyerinde görevli olan iş sağlığı ve güvenliği profesyonelleri de rehberlik görevlerini yerine getirirken konunun uzmanı kişi/kurum veya kuruluşlardan da gerekli destekler alınabilmelidir.

Gösterilen çabalara çalışanların “katılımcı” olmasını sağlamak, iş sağlığı ve güvenliği mevzuatının ana konularından biri olmakla birlikte işyerinin temel uğraşları arasında olmalıdır. Kişilerin kendi kendilerini denetleyebilmeleri ve katılımcı olmaları, **“çalışanlara yapmakta oldukları işlerinde uymaları gerekli sağlık ve güvenlik tedbirlerini öğretmek ve iş değiştirecek çalışanlara yenisinin gerektirdiği bilgileri vermekle”** olasıdır. Örneğin; deneyimsiz bir çalışana “Parçayı rafa dikkatle yerleştir” demek, onun katkıda bulunmasını (güvenli biçimde yerleştirmesini) sağlamaya yetmez. Çünkü o kişi, parçayı kendi kafasında biçimlendirdiği veya algılayabildiği kadar **“dikkatle”** yerleştirir.

ÇALIŞANLARIN EĞİTİMİ

İşyerinde sağlık ve güvenliğin sağlanması ve sürdürülebilmesi için; işveren, her çalışanın çalıştığı yere ve yaptığı işe özel bilgi ve talimatları da içeren sağlık ve güvenlik eğitimi almasını sağlamak zorundadır.

Bu zorunluluk İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununda açıkça tarif edilmiştir:

MADDE 17

- (1) İşveren, çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerini almasını sağlar. Bu eğitim özellikle; işe başlamadan önce, çalışma yeri veya iş değişikliğinde, iş ekipmanının değişmesi hâlinde veya yeni teknoloji uygulanması hâlinde verilir. Eğitimler; değişen ve ortaya çıkan yeni risklere uygun olarak yenilenir; gerektiğinde ve düzenli aralıklarla tekrarlanır.
- (2) Çalışan temsilcileri özel olarak eğitilir.
- (3) Mesleki eğitim alma zorunluluğu bulunan tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işlerde, yapacağı işle ilgili mesleki eğitim aldığını belgeleyemeyenler çalıştırılmaz.
- (4) İş kazası geçiren veya meslek hastalığına yakalanan çalışana işe başlamadan önce, söz konusu kazanın veya meslek hastalığının sebepleri, korunma yolları ve güvenli çalışma yöntemleri ile ilgili ilave eğitim verilir. Ayrıca, herhangi bir sebeple altı aydan fazla süreyle işten uzak kalanlara, tekrar işe başlatılmadan önce bilgi yenileme eğitimi verilir.
- (5) Tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde; yapılacak işlerde karşılaşılabilecek sağlık ve güvenlik riskleri ile ilgili yeterli bilgi ve talimatları içeren eğitimin alındığına dair belge olmaksızın, başka işyerlerinden çalışmak üzere gelen çalışanlar işe başlatılamaz.
- (6) Geçici iş ilişkisi kurulan işveren, iş sağlığı ve güvenliği risklerine karşı çalışana gerekli eğitimin verilmesini sağlar.
- (7) Bu madde kapsamında verilecek eğitimin maliyeti çalışanlara yansıtılamaz. Eğitimlerde geçen süre çalışma süresinden sayılır. Eğitim sürelerinin haftalık çalışma süresinin üzerinde olması hâlinde, bu süreler fazla sürelerle çalışma veya fazla çalışma olarak değerlendirilir.

KURAL 3 - Önlenemeyen durumların kötü sonuçlarının en aza indirilmesi

Ele alınmış kurallar önem sırasına göre olduğundan, bu kural diğer iki kuraldan sonra gelir ve onların yerini alamaz. En yakın örnek olarak, kişisel korunma araçları verilebilir. Örneğin; çalışanların ayaklarını yaralayacak cisimlerin düşmemesi veya düşürülmemesi 1. kuraldır (uygun biçimde tutma; uygun taşıma araçlarının kullanılması, cismin kayması, dengesini yitirmesi gibi durumlarının önlenmesi). Dengesiz veya yanlış biçimde tutma gibi nedenlerle bir cismin taşınması sırasında düşürülmesi söz konusu ise, taşıyanların uyarılması ve gereğinde tekrar eğitime tabi tutulması, düşme tehlikesi olan cisimlerin kontrol edilmesi, vb. 2. kuraldır. Özel takviyeli ayakkabılar ise gerçek anlamda bir önlem olmayıp, kazanın neden olabileceği kötü sonucun en aza indirilmesine yöneliktir; 3. kural.

Benzer durum işyerinde yapılan işin gereği oluşabilecek meslek hastalıkları açısından da söz konusudur. Temel yaklaşım, hastalığa yol açan nedenlerin ortadan kaldırılmasıdır. Bunun sağlanamaması durumunda çalışanların uygun aralıklarla sağlık kontrolünden geçirilmesi, 2. kuralın uygulamasıdır. Hastalık belirtisi görüldüğünde gereken tıbbi müdahalenin yapılması ve tedavi ise kötü sonucun en aza indirilmesine yöneliktir.

*Yukarıdaki sınırlı örneklerin, **önlemenin hem manevi hem de maddi yönden en kârlı** yaklaşım olduğunu gözler önüne sermiş olması beklenir. Önlemeden uzaklaşıldıkça kötü sonuçların bedelinin ağırlaşaacağı, asla gözden kaçınılmamalıdır.*

** Bu rehberde konu edilen kurallar, bağlayıcı olmamakla birlikte tavsiye niteliğindedir.*

KURALLARIN UYGULANMASI

Güvenliğe ilişkin kuralların uygulamada hayata geçirilmesi için kullanılan yöntemler dört ana grup altında toplanabilir. Aşağıdaki sıralama, bu yöntemlerin uygulamadaki önem derecesinin ve sırasının göstergesidir.

I. Tehlikeli durumların ortadan kaldırılması

Uygulamada, üzerinde en başta durulması gereken nokta tehlikeli durumların ortadan kaldırılmasıdır. Kişilerin güvenliğinin rastlantıya bırakılmayacağı ve tehlikeli durumların ortadan kaldırılmasının işverenin temel yükümlülükleri arasında olduğu aşağıdaki Yargıtay 10. Hukuk Dairesi kararında ortadadır:

“... günümüz teknolojisinin bir sigorta olayında sonucu sırf kötü rastlantıya bırakması hemen hemen olanaksızdır. Kötü rastlantı denilebilecek olguların arkasında, insan, yanılğı ve savsamaların bulunduğu asıldır. (YGI0HD., 21.10.1985, E4787/K5604)”

Örneğin: Dengesini kaybederek düşebilecek kişilerin uygun iskele veya platformlar üzerinde çalıştırılması, bu tehlikenin ortadan kaldırılmasıdır. Belirli bir işlemde kullanılan kimyasal maddenin yerine daha zararsız olanının kullanılması (ikame) da aynı bağlamdadır.

2. Çalışanların tehlikeye karşı korunması

Hiçbir işte tehlike yüzde yüz ortadan kaldırılamaz. Bazı makinaların, kullanılan maddelerin, iş yapılan ortamın veya yapılan işin tehlike arz etmesi kaçınılmazdır. Ancak, kaçınılmazlığın, hemen arkasına sığınılacak bir özür olmadığı konusuna yukarıda vurgu yapılmıştı.

Tehlikelerin tümü ile ortadan kaldırılmasının önünde teknolojik nedenler ve uygulama zorlukları gibi engeller var ise, kişi ile tehlike arasında bir “kalkan” oluşturulması hedeflenir. Örneğin elektrik ark kaynağı işleminin arz ettiği fiziksel, ısı, kimyasal ve /veya elektriksel tehlikeler vardır. Kaynak sırasında ısının ortaya çıkması, parlak ışığın ve kaynak gazlarının oluşması önlenemez. Elin yanmasına karşı eldiven verilmesi, gözlerin parlak ışığa karşı koyu camlı gözlükle veya maske ile korunması, zararlı gazların hemen atılmasını sağlayan havalandırma düzeni gibi önlemler, sözü edilen kalkana örneklerdir.

Kalkan görevini yerine getiren öğelerin karşılığı olarak kullanılan genel terim **koruyucu ve korunma araçlarıdır**. Koruyucu kavramı yalnızca mekanik işlemler ve düzenler ile sınırlı değildir. Kazılmış bir çukurun çevresine çekilen korkuluk, yüksek gerilime karşı kullanılan yalıtkan madde de koruyucu bağlamındadır.

Koruyucu, tehlike ile kişi arasında bir kalkan oluşturduğundan, **kalkanın olmaması, kullanılmaması veya kullanılmaz duruma getirilmesi**, işi yapan kişinin doğrudan tehlikeye atılması demektir. Kişisel korunma araçları ve makina koruyucuları bu gözle görülmeli ve algılanmalıdır.

3. Çalışanların eğitimi ve yetiştirilmesi

Tehlikeler büyük çapta ortadan kaldırılabilsen ve koruyucular ve korunma araçları etkili olsa bile, bilgilendirme ve eğitim yolu ile kişilerin tehlikelere karşı uyanık olmaları sağlanmalıdır. Bilgilendirme ve eğitimin en önemli meyvesi her ne kadar 'dikkatli olmak' ise de dikkatin kendi başına bir önlem olmadığı tekrar vurgulanır.

Çalışanların özellikle kişisel korunma araçlarını kullanmayı bir alışkanlık durumuna getirmeleri, tümü ile bir eğitim ve yönetim sorunudur. Örneğin, çift el kumanda ile çalışılan bir presten parçanın maşa veya uygun bir aletle alınması temel beklenti olmakla birlikte çalışanlara bu alışkanlık, eğitim ve ısrarlı denetimle kazandırılır.

Eğitimin amacı doğrultusunda olabilmesi için;

- 1) Eğitim verilmesi söz konusu olan çalışan grubu için işyerindeki tehlikeler bunlardan doğacak riskler belirlenmiş olmalıdır.**
- 2) Ne tür eğitimin bu risklerin önlenmesi için gerektiği ve yeterli olduğu saptanmış olmalıdır.**

Bilgilendirme ve eğitim, güvenliği tehdit eden durumların ve gelişmelerin zamanında fark edilmesi açısından çok önemlidir. İyi bilgilendirme ve eğitim, tehlikenin daha baştan fark edilmesini ve kişisel güvenliğe özen gösterilmesini sağlar. Halk dilindeki "**Cehaletten gelen cüret**", bu beklentinin yalın ve öz anlatımıdır.

4. Uyarı

Birçok durumda, istenilen düzeyde eğitim verilemeyebilir. Uyarılar, bir anlamda, görünmez koruyuculardır. Söz konusu durumlarda uyarı, bir önleme biçimi olarak önem kazanır. Ancak, uyarı uygulaması, bilgilendirme ve eğitimden kopuk olduğunda veya kendi başına yeterli değildir. Çünkü amaç, bir tehlikenin varlığını kişilerin bilinçli biçimde algılamasını ve tehlikelerden korunmalarını sağlamaktır. Uyarıların bu bağlamdaki işlevi, bilgilendirme ve eğitimin etkenliğini artırmadır. Gözden kaçınılması gereken nokta şudur:

- 1- **Birçok durumda, uyarılar tek başına yeterli değildir.**
- 2- **Algılamayı bozacak şekilde birden fazla uyarı işareti bir arada veya birbirine çok yakın kullanılmamalıdır.**

Uyarı konusu sadece işyerinde kullanılacak uyarı levhaları (sağlık ve güvenlik işaretleri) ile sınırlı değildir. İşyerinde kurulacak İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetimi Sistemi çerçevesinde belirlenecek bir prosedürle çalışanlar gereğinde yazılı ve sözlü olarak da uyarılmalıdır. Yapılan bu uyarıların kayıt altına alınması da takip açısından önem arz edecektir.

Günümüzdeki güvenlik anlayışının temel özelliğinin, erken davranmak olduğunun üzerinde durulmuştur. Ele alınacak konuların daha anlamlı biçimde izlenebilmesi için işyerinde kurulacak bir **İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi** ve bu sistem içerisinde bir iş sağlığı ve güvenliği organizasyonu oluşturmak, bu organizasyonda görevlenecek kişileri belirlemek-görev tanımlarını yapmak, uygulanacak prosedürleri hazırlayarak tüm konularda çalışanları bilgilendirmek ve eğitmek işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin tesis edilmesindeki temel unsurları oluşturacaktır.

* Bu rehberde konu edilen kuralların uygulanması, bağlayıcı olmamakla birlikte tavsiye niteliğindedir.

BİR İŞ KAZASI OLMASI DURUMUNDA

İşyerinde yapılan işlerin yerine getirilmesi sırasında bir kaza olması durumunda derhal amirin veya ilgili kişilerin bilgilendirilmesi hususunda bir mekanizma oluşturulması sağlanmalı bu konuda tüm çalışanlar bilgilendirilerek eğitim konuları içerisinde işlenmelidir.

İşverenin yükümlülüğü, olayın seyrini, koşullarını ve nedenlerini belirleyecek bir ekip atamaktır. Bunlar belirlenene kadar, işverenin kaza yeriyle ilgili aşağıdaki konuları güvence altına alması gerekmektedir:

1. Yetkisiz kişilerin kaza yerine girmemesi,
2. Kaza ile ilgili olarak durdurulan makinelerin ve diğer teknik cihazların çalıştırılmaması,
3. Makinelerin ve diğer teknik cihazların konumunda değişiklikler yapmamak ve kazaya neden olan veya koşullarının yeniden izlenmesine izin veren diğer öğelerin yerlerini değiştirmemek.

İş kazasının inceleme sonuçları, iş kazasının koşullarını ve nedenlerini belirleyen bir raporla kaydedilir. Raporla, kaza sonrası ekip, olayın iş kazası kriterlerini karşılayıp karşılamadığına karar verir.

Oluşan iş kazası işveren tarafından kazadan sonraki 3 iş günü içerisinde SGK' na bildirilir. Örneğin; kaza perşembe günü oldu ise, takip eden salı günü mesai bitimine kadar bildirim SGK' na yapılmalıdır.

İş Güvenliği Uzmanı, kazaya neden olan faktörlerin yer aldığı bir Kök Sebep İnceleme Formu doldurur. Uygulanacak olan düzeltici eylem planlarını netleştirir ve uygulanmasını sağlar.

Düzeltilen eylemlerin geliştirilmesini, bunların tamamlanması ve yerine getirilmesi konusunda süreç sahipleri sorumludur.

İşverenler, gelecekte meydana gelebilecek olaylara dair riski azaltmak veya önlemek amacıyla kazaya sebep olan faktörlere karşı gereken denetimleri belirlemeli ve uygulamalıdır.

SSS (SIKÇA SORULAN SORULAR)

S.1. Risk değerlendirmesi ne demektir?

İşyerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek tehlikelerin belirlenmesi, bu tehlikelerin riske dönüşmesine yol açan faktörler ile tehlikelerden kaynaklanan risklerin analiz edilerek derecelendirilmesi ve kontrol tedbirlerinin kararlaştırılması amacıyla yapılması gerekli çalışmalarını ifade etmektedir.

S.2. Risk Değerlendirmesi kimler tarafından yapılır, değerlendirme ekibinde kimler olmalıdır?

Risk değerlendirmesi ekibinde; İşveren veya işveren vekili, işyerinde sağlık ve güvenlik hizmetini yürüten iş güvenliği uzmanları ile işyeri hekimleri, işyerindeki çalışan temsilcileri, işyerindeki destek elemanları, işyerindeki bütün birimleri temsil edecek şekilde belirlenen ve işyerinde yürütülen çalışmalar; mevcut veya muhtemel tehlike kaynakları ile riskler konusunda bilgi sahibi çalışanlar yer almalıdır.

İşveren, ihtiyaç duyulduğunda bu ekibe destek olmak üzere işyeri dışındaki kişi ve kuruluşlardan hizmet alabilir.

Risk değerlendirmesi çalışmalarının koordinasyonu işveren veya işveren tarafından ekip içinden görevlendirilen bir kişi tarafından da sağlanabilir.

(29.12.2012_İSG Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği)

S.3. Destek Elemanı ne demektir, destek elemanı kimlerdir?

Destek Elemanı; İşyerinde yaptığı asli görevinin yanında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili önleme, koruma, tahliye, yangınla mücadele, ilk yardım, çalışan temsilcisi ve benzeri konularda özel olarak görevlendirilmiş uygun donanım ve **yeterli eğitime** sahip kişi demektir.

S.4. Çalışan Temsilcisi ne demektir?

Çalışan Temsilcisi; iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çalışmalara katılma, çalışmaların izleme, **tedbir alınmasını isteme**, tekliflerde bulunma ve benzeri konularda *çalışanları temsil etmeye yetkili* çalışanı ifade etmektedir.

S.5. İşveren vekili kimdir?

İşveren adına hareket eden, işin ve işyerinin yönetiminde görev alan kişiler işveren vekilleridir. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun uygulanması bakımından işveren vekilleri "işveren" sayılırlar. Dolayısıyla işveren vekilleri; genel müdür; müdür; birim müdürleri, birim amirleri, ustabaşı, formen, ekip başı vb. kişiler işveren vekilleri tanımına girdiğinden bahsedilen kanun kapsamında "işveren" sayılacaktır.

S.6. İş kazası nedir?

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanuna göre iş kazası; İşyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen engelli hâle getiren olayı ifade eder.

5510 sayılı Sosyal Güvenlik Kanuna göre iş kazası;

- a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,
- b) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle veya görevi nedeniyle, sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş veya çalışma konusu nedeniyle işyeri dışında,
- c) Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,
- d) Emziren kadın sigortalının, çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,
- e) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında, meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen özre uğratan olaydır.

S.7. Sigortalı ne demektir, kimdir?

5510 sayılı Sosyal Güvenlik Kanununun kısa ve uzun vadeli sigorta kolları uygulaması bakımından; *hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar kişiler* sigortalı demektir. Bu ifadeye göre sigortalı=çalışan demektir.

Bu soruya 5510 sayılı Sosyal Güvenlik Kanununun sadece 4. maddesinin ilk bendi ile cevap verilmiştir.

S.8. Onaylı Defter (İş Sağlığı ve Güvenliği Tespit ve Öneri Defteri) nedir, nerede-nasıl onaylatılır?

Onaylı Defter; *İşyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı tarafından yapılan tespit ve tavsiyeler ile gerekli görülen diğer hususların yazıldığı*, seri numaralı ve sayfaları bir asıl iki kopyalı şekilde düzenlenmiş her işyeri için tek olan defteri ifade etmektedir.

Onaylı defter; işyerinin bağlı bulunduğu Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlükleri veya noterce her sayfası mühürlenmek suretiyle onaylanır.

Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüklerine onaylanmak üzere götürülecek defterleri işyerini işveren vekili olarak temsil etmeye yetkili ve belgeli kişiler tarafından götürülerek onaylatılmalıdır.

Onaylı defter; yapılan tespitlere göre iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ile işveren tarafından birlikte veya ayrı ayrı imzalanır. Onaylı deftere yazılan tespit ve öneriler işverene tebliğ edilmiş sayılır.

Onaylı defterin asıl sureti işveren, diğer suretleri ise iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi tarafından saklanır: **Defterin imzalanması ve düzenli tutulmasından işveren sorumludur.** Teftişe yetkili iş müfettişlerinin her istediğinde işveren onaylı defteri göstermek zorundadır.

SON SÖZ

“Kişisel Koruyucu Donanımlar (KKD) herhangi bir tehlike alanında tehlikeye maruz kalabilecek tüm kişiler için gereklidir”

Aynı zamanda çalışanlara örnek olması gereken işverenler, işveren vekilleri-yöneticiler, beyaz yakalılar, iş güvenliği uzmanları, işyeri hekimleri ve işyerinde geçici olarak bulunan ziyaretçiler de dahil olmak üzere...

RİSK HER YERDE

Farkına Var, Tedbir Al !

Basımı yapılmış olan bu rehberin en güncel haline www.mtsoisg.com üzerinden ulaşabilirsiniz.

İLETİŞİM

MERSİN TİCARET VE SANAYİ ODASI

Çankaya Mah. Atatürk Cad. MTSO Hizmet Binası

33070 Akdeniz / Mersin / Türkiye

Çağrı Merkezi: 0850 304 33 33

Tel: 0324 238 95 00 / Fax: 0324 231 96 97

kobi@mtso.org.tr

www.mtsoisg.com